

ségképpen összehasonlító volt. A szekció munkája a lehetségesnél, az igényelnél és a téma által megkívántnál kevésbé volt intenzív, amiben szerepet játszhatott az is, hogy a kevés számú résztvevő közül többen ismerték egymás munkáját, sőt közös kutatásokat is végeztek, tehát nem ez volt az elsődleges terep a reflektációra, továbbá az is, hogy a munkacsoportok szimultán működtek, és az is, hogy a vitacsoport moderátora K. Zapotoczy professzor, a linzi egyetemről mintha fontosabbnak tartotta volna az időkereteket e keretek gazdagabb kitöltésénél.

A centralizált településpolitika, s az egy sémára igazított igazgatási rendszer azonosságai révén természetesen adódott, hogy saját kutatási tapasztalataimmal a lengyel kolléga beszámolójához kapcsolódjak. Mondanivalómmal egyben cáfolni is szándékoztam a bevezető elméleti előadás naív, idealista következtetéseit, miszerint az ipari társadalmak környezetromboló expanzivitásával szemben a lokális közösségek saját tradícióikból fakadó értéket helyezhetik szembe. Az ipari társadalom fogalmának általánossága mögött a konkrét összefüggésben is erőteljesebb érvényességű a politikai-igazgatási rendszer, amelynek keretei között az iparosodás zajlik. Az egyes települések ugyanis természet- és hagyományörző külterületeket csak annyiban tudják ellátni, amennyiben az ehhez szükséges minimális autonómiával rendelkeznek. A centralizált politikai-igazgatási rendszer azonban egyidejűleg sorvasztotta el a természeti környezetet és a helyi autonómiát.

HAJDÚ ZOLTÁN:

BESZÁMOLÓ A NEMZETKÖZI FÖLDRAJZI UNIO „FÖLDRAJZ ÉS KÖZIGAZGATÁS” MUNKABIZOTTSÁGÁNAK PÉCSI ÜLÉSÉRŐL

A munkabizottság 1987. augusztus 31.–szeptember 4. között az MTA Regionális Kutatások Központjával közösen rendezte meg nemzetközi konferenciáját „Közigazgatási reformok Európában – földrajzi nézőpontból” címmel.

Az 1960-as évektől kezdve a földrajztudományon belül *ismét* előtérbe került a közigazgatási területszervezés földrajzi összetevőinek kutatása. Ennek oka egyrészt az, hogy jónéhány európai ország radikális közigazgatási területi reformot hajtott végre, s ennek térbeli hatásai nagyon rövid időn belül a felszínre kerültek, másrészt pedig a földrajztudomány elméleti fejlődése, a közigazgatásföldrajz formálódása.

A NFU Földrajz és Közigazgatás munkabizottságát az 1984-es párizsi kongresszus hívta életre, s azóta rendszeresen áttekinti a közigazgatás és a közigazgatási területszervezés földrajzi problematikáját.

A szimpózium keretében kísérletet tettek a közigazgatási reformok politikai és gazdasági hátterének, összetevőinek feltárására, a helyi – területi igazgatás reformjainak tudományelméleti megközelítésére, az új területi struktúra összetevőinek és hatásainak elemzésére, a közigazgatás és a területfejlesztés kölcsönhatásának értékelésére, a nemzeti és a nemzetközi folyamatok viszonyának bemutatására.

Megnyitójában ENYEDI GYÖRGY akadémikus, a Nemzetközi Földrajzi Unió alelnöke, az MTA Regionális Kutatások Központjának főigazgatója kiemelte a vitatott témakör jelentőségét és felhívta a figyelmet a szerteágazó kapcsolódási pontokra. Kifejezve meggyőződését, hogy a földrajztudomány érdemi segítséget tud nyújtani a közigazgatási térszervezésben, s hangsúlyozta a szimpózium kapcsán az összehasonlítás jelentőségét.

BENNETT, R. J. professzor, a munkabizottság elnöke felhívta a figyelmet a kérdéskör időszerűségére és kiemelkedő fontosságára. Az egyes országok közigazgatása a végrehajtott közigazgatási reformok megismerésének jelentőségén túl hasznos lehet a szimpózium a tekintetben is,

hogy hozzájárul a munkabizottság összehasonlító tevékenységének elmélyítéséhez. BENNETT professzor külön kiemelte, hogy a munkabizottság nagy érdeklődéssel figyeli a Magyarországon lejártszódó reformfolyamatokat és ennek a közigazgatásra gyakorolt hatását.

Az első ülésen az Egyesült Államokból érkezett KULKARNI, G. S. professzor elnökölt. Ezen az ülésen a közigazgatás és a közigazgatásföldrajz általános problematikája került napirendre.

BOURS, A. professzor Amszterdamból személyes élményeinek ismertetésével kezdte előadását. Geográfusként dolgozik az egyetem közigazgatási intézetében és naponként szembetalálja magát azzal, hogy jogászok, közgazdászok, geográfusok mennyire eltérő módon közelítik meg a közigazgatást mint ellenséget, ezért nagy jelentőséget tulajdonít a közigazgatás interdiszciplináris kutatásának.

Előadásában áttekintette a közigazgatási területszervezés földrajzelméleti kérdéseit, vizsgálta a közigazgatásföldrajz alapkategóriái kialakításának lehetőségeit, részletesen foglalkozott a „közigazgatásföldrajzi távolság” fogalmi, tartalmi, módszertani kérdéseivel. Kiemelte: ahhoz, hogy a közigazgatás hatékonyan, gazdaságosan és demokratikusan működhessen, megfelelő, racionális térbeli keretekre van szükség. E munkában elengedhetetlen a geográfia ismeretanyagának és a geográfusok tapasztalatainak hasznosítása.

(Az előadás és a vita mélységére jellemző, hogy az etimológiai értelmezések is előtérbe kerültek. A szimpóziumon meghatározták a *spatial* és a *territorial* kifejezések használatának kérdéseit a közigazgatásföldrajzon belül, s elfogadták, hogy az első az általánosabb térszemlélethez, az utóbbi a konkrét, eseti földrajzi szemlélethez kapcsolódóan használható.)

BENNETT professzor Londonból előadásában a központi és a helyi igazgatás adózási és felelősségi kérdéseit tekintette át. Mint az adózás, a pénzügyi erőforrások területi elosztását vizsgáló szakember kifejtette, hogy a területi keretek vizsgálata mellett a geográfiának érdemben kutatnia kell a közigazgatás belső döntési, működési mechanizmusát, erőforráselosztó és újraelosztó tevékenységét, föl kell térni e tekintetben is a jellemző és típusos folyamatokat. Előadásában példát mutatott az összehasonlító kutatásokra.

A második ülésen Nyugat-Európa országainak közigazgatási problémái, illetve reformjai kerültek napirendre. SEVRIN, R. professzor a belga közigazgatás történeti sajátosságaival, reformjaival és jelenlegi problémáival foglalkozott előadásában. Részletesen elemezte a regionalizált Belgiummal kapcsolatos vitákat. Politikai, gazdasági, társadalmi stb. erők állnak mind az *egységes*, mind pedig a *föderatív* alapon való berendezkedés igénye mögött. Előadásában külön foglalkozott az 1977-es községegyesítési folyamattal, s ennek hatásaival.

BLAAS, H.—DOSTÁL, P.—THOMAS, R. közös előadásukban a Hollandiában hiányzó regionális láncszem kérdését elemezték. Úgy ítélték meg, hogy a községek közötti kapcsolatok alakulása, a községek közötti kooperáció, ennek intézményesülése sok nehézséggel terhelt, s ezek csoportosítása is nehéz. Nygon sok regionalizációs törekvést dolgoztak fel, mindegyiknek van racionális földrajzi alapja is, de nehezen sikerül a gyakorlati megvalósítás.

Az előadók megállapításait több tekintetben vitatta BOURS professzor. A hollandok „házi vitájában” a többi résztvevő nem tudott érdemben állást foglalni, de a vita jelezte, hogy azonos szakmai alapról (ez esetben földrajzi) indulva is egymásnak homlokegyenest ellentmondó következtetésekre, értékelésre lehet jutni.

NURMINEN, E. Tamperéből a finn közigazgatás decentralizációs tendenciáit mutatta be az 1960-as évektől kezdve. Megállapította, hogy a finn közigazgatás sajátossága, hogy erős a központi igazgatás, gyenge és önkormányzatiság nélküli a középszint, és erős a helyi igazgatás. A helyi igazgatás meghatározó jelentőségű, a községek nagy területi kiterjedésűek (a 461 község közül 94 városi, 367 falusi jellegű). A községek állami támogatása 10 kategória szerint történik, a községek kategóriába sorolás a fejlődésüktől függően évente változik.

A Kelet-Európával foglalkozó előadások sorát MAUREL, M. C. Montpellier-i professzornő előadása nyitotta meg, aki helyszíni kutatásai alapján elemezte a közigazgatási reformok és a helyi társadalmak igazgatása közötti összefüggéseket Kelet-Európában. Értékelte a közös és a az egyedi vonásokat a közigazgatásban. Részletesen foglalkozott Bulgária, Magyarország és Lengyelország problémáival.

CIECHOWSKA, M. professzornő Varsóból a lengyel közigazgatási reform földrajzi kérdéseit érintette és elemezte az 1975–85 közötti folyamatokat. Az 1975-ös reformot több

tekintetben elhibáztottnak nyilvánította. Az elmúlt 10 év folyamatai úgy is megfogalmazhatók, mint az 1975-ös területi reform káros hatásainak korrekciói.

VIDLÁKOVÁ, O.—ZÁŘECKÝ, P. Prágából a csehszlovák helyi közigazgatás 1980-as évekbeli reformfolyamatait vizsgálták. A községek összevonását, integrációját objektív folyamatként fogalmazták meg, amely egybekapcsolódott bizonyos decentralizációs törekvésekkel is. Az 1983-as közigazgatási reform összekapcsolódott a gazdasági mechanizmus átforgatásával is.

IVANIČKA, K. professzor Poszonyból a közigazgatási területszervezés fejlődésének alapelveit a synergetika fényében vizsgálta. A közigazgatási területszervezés különböző faktorai, elemi együttes és egyidőben jelentkeznek, a legszerencsésebb, ha hatásai nem gyengítik, hanem erősítik egymást. Az előadó nagy jelentőséget tulajdonított az önmozgásnak és az önszabályozásnak.

A magyar közigazgatás földrajzi, igazgatási kérdéseivel 6 előadás foglalkozott.

PERGER ÉVA, az MTA FKI tudományos munkatársa a magyarországi közigazgatási és a gazdasági reformok összefüggéseit elemezte területi szempontból.

MATHEIKA MÁRCIUS, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem docense az integrált városok és városrendszerek közigazgatási területszervezési lehetőségeit vizsgálta.

HAJDU-MOHAROS JÓZSEF, az ELTE adjunktusa a magyar városhálózat hosszú távú fejlődési folyamatainak közigazgatási összefüggéseit elemezte.

KOVÁCS ZOLTÁN, az MTA FKI tudományos munkatársa a trianoni határváltozás hatásait értékelte, különös tekintettel a magyar társadalom struktúrájára.

HAJDÚ ZOLTÁN, az MTA RKK tudományos főmunkatársa a magyar közigazgatási területszervezés 1949–1984 közötti változásait és azok hatásait szemlélítette.

IVÁNCICS IMRE, a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem docense a városkörnyéki igazgatás kialakulását és fejlődését mutatta be.

A külföldi résztvevők nagy érdeklődéssel fordultak a magyar előadókhoz. A magyar gazdaság és társadalom reformfolyamatai, a magyar közigazgatás helyének, szerepének változása az érdeklődés középpontjába került.

Ugyanakkor gondot okozott, hogy az előadásokban pl. a városkörnyék megjelölésére 3–4 féle angol kifejezést használtak az előadók. (Ez nemcsak az előadók problémája, ill. hibája, hiszen a Magyarországon megjelent ismertetésekben valóságos káosz van a közigazgatási egységek, funkciók, megnevezések fordításában. Kigyűjtöttem az Állam és Igazgatás, a Jogtudományi Közlöny címfordításaiban szereplő angol kifejezéseket és megállapítottam, hogy teljes a zűrzavar: pl. az eljáróság megnevezésére az Állam és Igazgatás 4 különböző angol kifejezést használt stb.)

A szimpózium jól szolgálta a Földrajz és Közigazgatás Munkabizottság tevékenységét és hozzájárult a magyar valóság megismertetéséhez, megértéséhez. Reméljük, hogy a szimpózium elősegíti a közigazgatásföldrajzi kutatások magyarországi elmélyítését is.